

Medicina d'Occitània

MADELEINE BRÈS, PRIMERA DOCTORA EN MEDICINA FRANCESA, ERA OCCITANA

Jacint Corbella i Corbella

Acadèmic numerari

En aquest número de la revista en que es publica la sessió sobre la "Feminització de la medicina", amb les dades i experiència en el nostre medi, sembla adient fer un recordatori d'alguns aspectes referents a aquest tema a la medicina de les terres occitanes. Si bé els problemes són els mateixos la situació presentava algunes diferències. A Catalunya, capdavantera a tot l'estat espanyol, la primera dona va començar a estudiar medicina, en els temps moderns, l'any 1872 i va acabar els estudis, és a dir totes les assignatures de la carrera, l'any 1878. Era Elena Maseras. Seguiran ben aviat dues més i les dues primeres que van poder fer el doctorat, que només era permès a Madrid, foren Dolors Aleu i Martina Castells, amb pocs dies de diferència, l'octubre de 1882.

A França la situació era diferent. Les dones només podien estudiar a la facultat de medicina de París. Al començament hi hagué només noies procedents de l'Europa de l'est, bàsicament de Rússia i Polònia (que pertanyia a l'imperi rus) i alguna anglosaxona. La primera doctora en medicina a París fou Elisabeth Garret, que era anglesa, i es doctorà el 1870. Seguiren una americana, però nascuda a Londres, Mary Putnam. La quarta, que es doctorà el 1875, ja era francesa, Madeleine Brès. Aquesta consta doncs com a primera doctora en medicina francesa. La diferència amb les dues primeres catalanes que van obtenir el mateix títol fou doncs de set anys. Cal dir doncs que la facultat de París pot ser considerada com un dels llocs on es va obrir, amb més eficàcia, l'ensenyament de la medicina a les dones, tot i que al començament n'hi havia més de foranes que no pas estrictament franceses. Fins el 1873 les estudiantes matriculades no arribaven a deu. Arriben al centenar el 1884. A l'inici del curs de 1887 eren 114, però la majoria venien de l'est d'Europa, de Rússia, 70, i 20 de Polònia, que estava inclosa dins l'imperi rus. Les franceses només eren 12. Hi havia vuit angleses i una de cadascuna dels següents països: Estats Units, Àustria, Grècia i Turquia.

Aquest fet va ser important, l'obertura als estudis universitaris, en aquest cas de ciències, a noies de l'est d'Europa, principalment russes. Algunes van deixar-ho, altres van tornar als seus països, exercint. Moltes es van casar amb francesos i van ajudar a millorar el nivell de científic del seu país d'adopció. El cas més visible va ser el de les germanes Maria i Bronia Sklodowska. La primera, Maria va estudiar ciències, es va casar amb Pierre Curie i fou probablement

la dona que ha assolit un nivell de reconeixement científic més alt en el segle XX. La seva germana més gran, Bronislawa Dluska-Sklodowska, casada amb Casimir Dluska, també metge, va ser doctora en medicina a París, l'any 1894 amb una tesi sobre "*Contribution à l'étude de l'allaitement maternel*".

Hem d'assenyalar també que una de les primeres portes que es van obrir per l'estudi de medicina per a les dones a Europa va ser la facultat de Zurich. Hi havia poc criteri restrictiu, tot i que hi hagué algunes prevencions. L'any 1864 hi hagué un permís podríem dir transitori, o experimental. El tema es va discutir el 1865 sense prendre cap resolució definitiva i esperant veure el que passava. El 1867 es va doctorar la primera, que era d'origen rus. Després hi hagué un camí obert. L'any 1871 la universitat de Zurich tenia 63 noies estudiantes, de les quals 51 feien medicina i 12 filosofia. De les 51 la majoria absoluta eren russes, (44), i només 3 eren suïsses.

Madeleine Brès era una dona occitana, nascuda el 25 de novembre de 1842, a Bouillargues, pràcticament tocant a Nimes, en el departament del Gard, a l'actual regió de Llenguadoc-Rosselló. Durant quinze anys, fins que es va casar, es deia Madeleine Gebelin. Després prengué, com es fa a molts països, el nom del marit. Era de família humil i el seu pare feia algunes feines a l'hospital de Nimes. A vegades aquest hi portava la filla i quan Madeleine només tenia vuit anys va començar a ajudar les monges a preparar material de cures. Així va dir que de gran volia ser metge.

Al cap d'uns anys la família anà a Lió, i allà la van casar, quan tenia només quinze anys, amb Adrien Brès. Més tard van anar a viure a París i va tenir tres fills. Decidida a ser metgessa va anar a veure el degà de la facultat de París, el doctor A. Wurtz, professor de Química, perquè l'admetés com a alumna. La resposta va ser que li calia tenir el batxillerat. Al cap de tres anys la noia, ja amb el seu títol de batxillerat, tornà a la facultat, amb el mateix degà, per a que l'admetés. No va ser fàcil, però sembla que amb l'ajut del ministre d'Instrucció va poder entrar a la facultat. Li calgué també el permís del marit. Cal dir, de pas, que a Barcelona, en el cas d'Elena Maseras, i les següents, ningú va demanar cap permís especial per a entrar a la facultat. El problema va ser quan, tenint la carrera acabada, se'n van assabentar a Madrid, per a demanar el permís per a fer l'examen de llicenciatura.

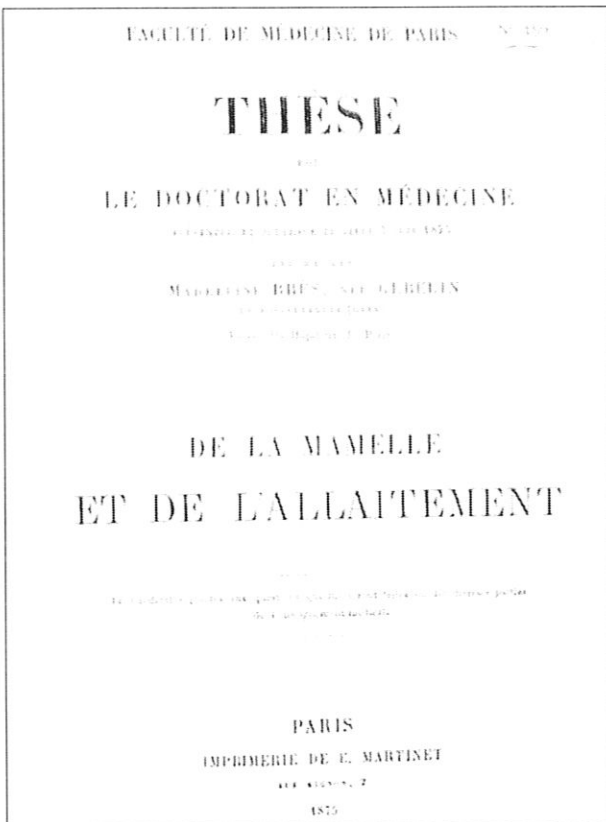
Va entrar a la facultat el 1868. Aviat hi hagué la guerra francoprusiana de 1870, i els fets de Commune, de 1871. Molts estudiants van haver d'anar a hospitals militars, i Madeleine va ser admesa com a interna "provisional, però no podia concursar a places d'aquest tipus. La possibilitat per a les noies de concursar al que se'n deia "externat" només va ser acceptada, i a l'"internat" el 1885. És a dir, una mica tard per ella, que fou la qui va obrir el camí.

El 1875 va poder presentar la tesi pel doctorat en medicina. La va defensar el 3 de juny de 1875, essent encara degà el doctor A.D. Wurtz, que presidí el tribunal i havia estat una de les persones que la van ajudar més per a poder estudiar medicina. El tema de la tesi fou "De la mamelle et de l'allaitement". Aleshores ja era vídua, amb tres fills. Després va treballar activament com a metgessa, dedicant-se a les malalties de les dones i sobretot dels nens, com era costum del temps, quan encara no estaven diferenciades, si més no aquí, les càtedres d'obstetrícia de les de pediatria.

Va fer una tasca social important, en els aspectes de la higiene infantil, i de l'alimentació dels nens, és a dir de la puericultura. Va fer moltes conferències, i fou enviada, pel ministeri de l'interior, a Suïssa, per a estudiar el funcionament de les "crèches", que va implantar a París. Va fer també una tasca de divulgació escolar.

Va publicar també alguns escrits de puericultura, i dirigí una revista "Hygiène de la femme et de l'enfant". Va fundar a Batignolles, prop de París, una "crèche" que serví de model per a altres posteriors. Va treballar durant més de quaranta anys, en els últims temps de la seva vida patí una pèrdua gairebé total de la visió i va morir a Montrouge, el 30 novembre de 1921, quan tenia setanta-nou anys.

Després ha estat recordada, pas amb excés. Una escola maternal de Montpeller porta el seu nom, i algun carrer de poques ciutats franceses, com Besançon, també. Igualment en el seu poble nadiu hui ha la "Crèche Madeleine Brès".

Portada de la tesi doctoral publicada l'any 1875.

Madeleine Brès (1842-1921)